

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה אם נשבר הקנקן פטור בבקעה וחרש בהר אם נשבר הקנקן חייב.....2
- ב. לדוש בקטנית ודש בתבואה פטור לדוש בתבואה ודש בקטנית חייב מפני שהקטנית מחלקת.....2
- ג. היכא דלא שני בה ... והלכתא דנקיט מנא משלם ואי דוכתא דמחזקי גונדרי תרוייהו משלמין.....2
- ד. המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגחנית היא נשכנית היא ... והיה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות ... המוכר שפחה לחבירו ואמר לו שפחה זו שומה היא ... מום זה ומום אחר ... היו בה כל המומין הללו אין זה מקח טעות.....5
- ה. השוכר את החמור להביא עליה חטין והביא עליה שעורין חייב תבואה והביא עליה תבן חייב מפני שהנפח קשה כמשאוי.....6
- ו. וכמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומכוס אומר משום רבי מאיר סאה לגמל שלשה קבין לחמור.....7
- ז. קב לכתף אדריב לעריבה כור לספינה שלשת כורים לבורני גדולה אמר מר קב לכתף ... הוא סבור חולשא הוא דנקיט ליה.....8
- ח. כור לספינה ... סתם ספינות בת תלתין כורין.....9
- ט. כל האומנין שומרי שכר הן וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות שומר חנם.....9
- י. שמור לי ואשמור לך שומר שכר.....12
- יא. שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם.....12
- יב. הלוחו על המשכון שומר שכר.....13
- יג. רשאי אדם להשכיר משכוננו של עני להיות פוסק והולך עליו מפני שהוא כמשיב אבידה15
- יד. שוכר כיצד משלם ... כשומר שכר.....16
- טו. אמר לו שואל שלח ושלחה ומתה חייב.....16
- טז. וכן בשעה שמהזירה ... לאחר ימי שאילתה פטור.....17

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דף פ.

א. השוכר את הפרה לחרוש בהר וחרש בבקעה אם נשבר הקנקן פטור בבקעה וחרש בהר אם נשבר הקנקן חייב

כבר התבאר לעיל דף עח. שהשוכר הפיץ לעשות בו מלאכה מסוימת, אינו רשאי לשנות ולעשות בו מלאכה אחרת ואין נ"מ אם המשכיר הזכיר לאיזו מלאכה משכירו או שהשוכר אמר לו שהוא צריך למלאכה זו, ויש אוסרים אפילו למלאכה קלה ממנה. שינה ועשה בו מלאכה כבידה הרי זה פושע, ואם נתקלקל חייב לשלם.

לפיכך השוכר כלי¹ מחרישה לחרוש בבקעה וחרש בהר ונשבר חייב, שפשע לחרוש בהר שהיא מלאכה כבידה יותר², מכיון שיש בהר אדמה קשה יותר ואבנים וצמחיה, לחרוש בהר וחרש בבקעה, אם נשבר שלא בפשיעה פטור שהיא מלאכה קלה אולם לכתחילה אסור לשנות.

ב. לדוש בקטנית ודש בתבואה פטור לדוש בתבואה ודש בקטנית חייב מפני שהקטנית מחלקת

שכרה³ לדוש בתבואה ודשה בקטנית והחליקה הבהמה וניזוקה, חייב שפשע בה כיון שהקטנית מחלקת. לדוש בקטנית ודש בתבואה והחלקה פטור, שכל שכן אילו היה דש בקטנית שהיתה מחליקה.

ג. הינא דלא שני בה... והלכתא דנקיט מנא משלם ואי דוכתא דמחזקי גונדרי תרוייהו משלמין

¹ שו"ע ונו"כ שט ד

² לבוש וסמ"ע שם ט

³ שו"ע ונו"כ שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שכר כלי⁴ מחרישה עם פועליו של המשכיר לעבוד עמו, אם לא שינה השוכר, או שינה מכבד לקל, אף על פי שפשעו הפועלים ונשבר, השוכר פטור והמשכיר יתבע מפועליו⁵, ואם שינה מקל לכבד, כלומר שינו הפועלים בציווי השוכר. חייב השוכר לשלם למשכיר⁶, ואם יש מקום לחייב את הפועלים⁷ כגון שפשעו⁸, יעשה השוכר עמהם דין וישלמו לו⁹. ויש אומרים¹⁰ שהפועלים לעולם פטורים, הואיל ושינה השוכר למלאכה כבידה, ומכל מקום חייב המשכיר לשלם להם שכרם¹¹.

היו הפועלים שכיריו של השוכר, הרי זה כשומר שמסר לשומר¹², שאם הם מבני ביתו או משכיריו הקבועים, או שרגיל גם המשכיר למסור להם, דין המשכיר עם הפועלים, ואם מסר לפועל אחר, חייב השוכר.

⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁵ וצריך לברר בירור נמור שלא בא האונס מחמת השינוי. וכשלא שינה ודאי שפטור במתה מחמת מלאכה, אלא שבגמרא ופוסקים משמע שסתם קנקן אינו נשבר אלא בפשיעה.

⁶ ואין המשכיר יכול לתבוע מהם, אף על פי שהוא צוה להם לעבוד בבקעה, משום שכיון ששכרם לעבוד בשדה של השוכר, על דעת כן שכרם שיעשו מה שיצוה להם השוכר. ונראה עוד שמטעם זה חייב המשכיר לשלם להם שכרם. פתחי חושן חלק ד פרק ב הערה לו

⁷ ונראה שאע"פ שהפועלים פשעו אין השוכר יכול לפטור עצמו בטענה שנשברה מחמת פשיעתם, ואף על פי שבציווי שינו, הרי אין שליח לדבר עבירה ולמה ישלם על פשיעת הפועלים, שלא נאמר אין שלד"ע אלא כשאנו באים לחייבו מדין מוזיק, אבל שוכר לאו מדין מוזיק הוא חייב אלא מדיני שמירה, וכיון שאמר להם לשנות הרי פשע בשמירתו וחייב (ולסברת רעק"א ששוכר שינה דינו כמוזיק וחייב אפילו בבעלים, א"כ בנ"ד אם היה בבעלים יהא פטור, שהרי מדין שמירה פטור משום בבעלים, ומדין מוזיק פטור משום אין שלד"ע, וצ"ע). שם

⁸ והוא דעת הרמב"ם רמב"ם הלכות שכירות פרק ד הלכה א. ובנ"י כתב שאפילו בסתם חייבים, שמדברי הגמרא משמע שאין הקנקן נשבר אלא בפשיעה, וכדמקשה והיכא דלא שני מאן משל

⁹ וכתב המ"מ שאם אין לשוכר לשלם יתבע המשכיר מן הפועלים.

¹⁰ רמ"א שם בשם הטור, והוא שיטת התוס' והרא"ש שיכולים הפועלים לומר אילו לא שנית לא היה נשבר, ואנחנו לא קיבלנו שמירת היתר אלא בבקעה, כן הוא לשון התוס' והרא"ש. ובנה"מ (סק"ה) כתב שה"ה אם הבעלים עצמם לאחר שנשכרו למלאכת בקעה אמר להם לחרוש בהר פטורים, שהרי בשעת שכירות לא קיבלו עליהם אלא שמירת מלאכת בקעה, וכשצוה להם לעשות בהר אינם כמלאכה זו אלא כש"ח שבמלאכת הר צריך שמירה יתירה מבמלאכת בקעה, והם לא פשעו ממש במלאכת ההר אלא שמרו כראוי לבקעה, אבל אם פשעו נגד שמירת הר חייבים, ע"כ.

¹¹ וכתב בנה"מ שהפועלים צריכים לישבע שלא פשעו, וגם זה מדברי התוס' והרא"ש, והסמ"ע כתב בכוננת התוס' והרא"ש שאפילו אם המשכיר אינו יכול להוציא מן השוכר כלום מפני שהוא עני או אלם, והיה יכול המשכיר לומר להם כיון שלא עשיתם כפי ששכרתיכם לא אשלם לכם שכר, קמ"ל שאינו יכול לומר כן.

¹² נה"מ שם ד ומשמע מדבריו שאם מסר למי שרגיל הבעלים למסור לו ואין לפועל לשלם תליא בפלוגתא שהביא הש"ך בסימן רצ"א (ס"ק מד) בשומר שמסר לשומר אם חייב הראשון לשלם, ודבריו קאי על דברי המחבר כשלא שינה, ונראה שאם שינה, אפילו מסר למי שמותר למסור לו חייב, שעצם השינוי פשיעה היא,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכשהפועלים משלמים אין לחייב את כולם אלא רק את¹³ האוחז את הכלי בעת החרישה כשמעמיקו בארץ או שעיות אותו יותר מדאי בעת החרישה.

בד"א בקרקע שוה אם אם היתה¹⁴ השדה מעלות מעלות ומורדות¹⁵ שניהם חייבים, או שהיתה מוחזקת השדה המנהיג את הפרה במלמד והאוחז את הכלים, שבמעט עיוות שהיתה מוחזקת להעלות אבנים וטרשים¹⁶, בהנהגת הפרה או עיוות הכלי נוח להישבר ויצא ההיזק מבין שניהם¹⁷, לכך שניהם משלמין.

במקום שחייב השוכר משום ששינה, יש אומרים¹⁸ שאינו משלם דמי השכירות, ויש אומרים שמשלם הפחות שבשכירות, ויש אומרים שהוא הדין כשלא שינה אלא שהתנה עמו שיתחייב באונסין ונאנס, משלם לפי הפחות שבשכירות.

והרי זה כגרועי גרעיה לשמירתו. כתב בנה"מ שם, ומוזה נלמד שאם שכר אצל בעל עגלה עגלה עם סוסים ביחד עם שכירו של המשכיר, פטור אפילו פשע הפועל, דלא גרע ממסר למי שרגיל להפקיד אצלו, ומ"ש התוס' (ב"מ דף צט ע"א ד"ה באומר) שאם שאל כלי עם עבדו לא הוי בבעלים וחייב, היינו משום שהעבד אינו שואל והוי מעט בשמירה, עיין שם. ונראה דאיירי כששכר הכלי או העגלה לבד ואח"כ שכר את הפועל, או אפילו שכר העגלה עם הפועל אלא ששכרם בשכירות נפרדת, ונמצא שקיבל השוכר על עצמו שמירת הכלי, אבל אם שכר מתחלה עגלה עם עגלון שינהיגו, או יעבוד עם הכלי השכור, נראה שאין השוכר נעשה שומר על הכלי כלל, שלא יצא מרשות בעלים, שהפועל נעשה שלוחו של המשכיר, ונ"מ שאם אין לפועל לשלם יהיה הוא פטור לגמרי לכו"ע, ואף בשואל בכה"ג נראה שהוא פטור, ולא דמי למסר לברזיליה ונגנב שבדאי חייב.

¹³ שו"ע ונו"כ שם

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם

¹⁵ כ"כ בתלמודי הרשב"א

¹⁶ כפיר"שי בסוגיא וכ"כ בסמ"ע ומסתברא דלא פליגי לדינא

¹⁷ בלבוש כתב כרש"י הוי דבר המוטל בספק אך התוס' [ב"מ פ' ע"א ד"ה ואין] דחו פירוש זה וכתבו דאי משום הא לא היו חייבין, דלא קי"ל בסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין, אלא דאמרינן שנשבר מכח שניהם. סמ"ע שם טז, ובריטב"א גתב אלא ודאי מן הדין הם משלמין שניהם מפני ששניהם פושעים שהיה לכל אחד להזהיר חברו בכל רגע ולשמור יפה יפה כיון שהוא מקום שיכול להשבר הקנקן ברגע

¹⁸ בש"מ (ב"מ דף עח ע"ב) בשם הריטב"א כתב בשם רבו שפטור מלתת לו שכרו, דכיון ששינה בטלה קציצתו ושכירותו, והו"ל כתוקף בספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה דאמרינן בפ' הגזול קמא (מובא בסומ"ן שסג סעיף ה), שאם עומדת להשכיר רצה פחתה נוטל רצה שכרה נוטל, וה"נ לא שגא בין הוזהר ובין מתה. ויש מרבתי אומרים דלא דמי לתוקף שנשתמש שלא לדעת כלל, אבל זה שירד לשכירות ובתורת שכירות נשתמש בה קודם שנאנסה, ואין חיוב אונסין על שעת משיכה אלא על שעת האונס, חייב הוא בשכרו על שעת תשמיש ופחת על שעת האונס, ומ"מ אינו נותן שכר כפי שקצין אלא כפי מה שנהנה, שכבר בטלה קציצה ראשונה, וסיים הריטב"א שלזה דעתו נוטה. ונראה שלא נחלקו על השכירות שעד שעת השינוי שלכו"ע חייב לשלם כפי שקצו, אלא על השכירות שמשעת שינוי ואילך, שדעת רבו שבטלה הקציצה לגמרי ודינו כתוקף, ואינו משלם אלא פחתה, ודעת יש מרבתי שעדיין שוכר הוא כיון שלשכירות ירד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ד. המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגחנית היא נשכנית היא ... והיה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מום זה ומום אחר אין זה מקח טעות ... המוכר שפחה לחבירו ואמר לו שפחה זו שוטה היא ... מום זה ומום אחר ... היו בה כל המומין הללו אין זה מקח טעות

כל הלוקח סתם¹⁹ אינו לוקח אלא דבר השלם מכל מום, ואסור למכור דבר שיש בו מום מבלי להודיע ללוקח²⁰, אפילו אין בו אונאת ממון, ויש אוסרים אפילו לעכו"ם.

במקח וממכר כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום להחזיר המקח, מחזירים²¹, וכל שהסכימו שאינו מום אין מחזירים²². דין זה נאמר גם במכירת מטלטלין ובעלי חיים.

ובמכירת עבדים ושפחות מום שאינו מבטלו ממלאכה²³, אין זה מקח טעות, אבל דבר המבטלו ה"ז מקח טעות, וכן אם נמצאו בו דברים המעוררים סלידה לנמצאים בקרבתו, ה"ז מום, וכל הדינים דלהלן שייכים בזה²⁴.

ידע הלוקח בשעת מקח שיש בו מום ספיציפי²⁵, אינו יכול לחזור, וכן כל דבר שהיה גלוי וראה אותו הלוקח, ויש אומרים²⁶ שכל שהיה יכול לראותו ולא ראה אינו יכול לחזור.

¹⁹ לשון הרמב"ם מובא בשו"ע ונו"כ רלב ז

²⁰ שו"ע ונו"כ רכח ו

²¹ שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך, ונראה דקאי על שני הצדדים, שכל שהוא מום מחמת מנהג, אף על פי שמדינא אינו מום, יכול לחזור, וכל שממנהג אינו מום, אף על פי שמדינא הוא מום אינו יכול לחזור.

²² שו"ע ונו"כ רלב ו

²³ שו"ע ונו"כ שם י

²⁴ רמב"ם הלכות מכירה פרק טו הלכה י

²⁵ כדמוכח מלשון השו"ע שם ג ונמצא בו מום שלא ידע הלוקח וכו', ומשמע שכל שידע אינו חוזר

²⁶ עי' פתחי חושן חלק ה פרק יג סעיף ט מדברי הסמ"ע בשם המ"מ שבדבר שהיה יכול להבחין ולא הקפיד להבחין אינו יכול לחזור, והביא שם מדברי האחרונים שיש חולקים, ובמשפט שלום כתב שאם היה יכול לידע בשעת מקח ולא טרח לידע, אפשר דלכו"ע אינו יכול לחזור, ועי' שם כמה פרטים באיזה אופן מיקרי יכול להבחין.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פירש המוכר²⁷ בשעת מקח ואמר על מנת שאין אתה חוזר עלי בטענת מום, אם פירש איזה מום יש בו, או שיאמר הלוקח כל מום שימצא במקח זה הפוחת בדמיו עד כך וכך קיבלתי עלי המקח קיים.

אמר המוכר²⁸ שיש בו מום זה ומום זה, ואחד מהם הוא מום גלוי וראה הלוקח שאין בו אותו המום, ואח"כ נמצא שהמום שבסתר יש בו, ה"ז מקח טעות, שיכול הלוקח לומר כשם שראיתי שהמום הגלוי אין בו, אמרתי שגם המום שאינו גלוי אין בו, ורק להשביח דעתי אמרת כן.

פירש לו כמה מומים שבגלוי ואחד שאינו גלוי, ונמצא בו אחד מהמומים שבגלוי והמום שבסתר, אין זה מקח טעות, ואף על פי ששאר המומים שבגלוי לא נמצאו בו, שמכיון שמום אחד נמצא שוב אינו יכול לומר להשביח דעתי אמרת, דאדרבה היה לו להעלות על הדעת שכשם שיש בו מום זה יש בו גם המום שאינו גלוי. וכך אם מנה לו כמה מומים בגלוי וכמה בסתר, ונמצאו בו חלק מהמומים שבגלוי וחלק המומים שבסתר²⁹, אין זה מקח טעות³⁰.

פירש ואמר לו שיש בו מום זה ונמצא בו מום אחר, אף על פי שדומה לזה שפירש, ה"ז מקח טעות, אא"כ יש מקום לומר שלא נתכוין למום זה בדוקא³¹.

ה. השוכר את החמור להביא עליה חטין והביא עליה שעורין

חייב תבואה והביא עליה תבן חייב מפני שהנפח קשה

כמשאוי

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ז אך אמר על מנת שאין אתה חוזר עלי בטענת מום, ולא פירש איזה מום אינו מועיל, ואם נמצא בו מום יכול לחזור

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ח

²⁹ כפירוש הסמ"ע ס"ק יט, אבל אם נמצאו כל המומים שבסתר וחלק מהמומים שבגלוי משמע בסמ"ע שהמקח בטל, שיכול לומר סברתי שכשם שלא נמצאו כל המומין שבגלוי כך אין בה כל המומים שבסתר שמנה, אבל מדברי הש"ך נראה דאף בכה"ג המקח קיים, וכ"כ בנה"מ חידושים, וכתב עוד הסמ"ע שאפילו גם טרח המוכר להראות לו המום הניכר, אינו יכול לומר שאילו היו בו המומין שבסתר היה ג"כ טורח להראותם. ועי' ביאור הגר"א ופעמוני זהב ובערוה"ש.

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ט

³¹ עיין פתחי חושן שם פרק יב הערה סט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מה שהתבאר שהשוכר שינה ועשה בו מלאכה כבידה הרי זה פושע, ואם נתקלקל חייב לשלם. אינו רק אם כבידה במשקל, או טירחה גדולה יותר לפי תנאי השטה, אלא גם אם הנפח גורם לקושי גדול במלאכה.

לפיכך השוכר את הבהמה³² להביא עליה מאתיים ליטרין של חטים, והביא עליה מאתיים ליטרין של שעורין ומתה, חייב, מפני שהנפח קשה למושוי והשעורים יש להם נפח יותר, וכן אם שכרה להביא תבואה והביא במשקלה תבן, אבל אם שכרה להביא עליה שעורין והביא במשקלן חטין ומתה פטור, וכן כל כיוצא בזה.

ו. ונמה יוסיף על משאו ויהא חייב סומנוס אומר משום רבי

מאיר סאה לגמל שלשה קבין לחמור

השוכר הפיץ³³ סתם משתמש בו כדרך שרגילים להשתמש בו ולפי מנהג המקום. ושנוי ממנהג המקום בין במשקל בין בטירחה ובין בנפח הרי הוא שינוי המחייב וכדינים שהתבארו לעיל.

לפיכך שוכר את הבהמה³⁴ לשאת עליה משקל מסויים שאמר לו המשכיר³⁵ והוסיף על משאו, שיערו חז"ל הוסיף חלק משלשים על השיעור שפסק עמו חייב, שכיון שזה לא שכר בהמתו למשקל יותר מזה ודאי הוא מפני שידע זה נפש בהמתו שלא תוכל לשאת יותר מזה המשקל, אף על פי שבהמות אחרות נושאות יותר מזה, וקים להו לחז"ל שכל מי שמטעינין אותו יותר ממה שיכול לשאת בחלק שלשים הן אדם הן בהמה הרי הוא מקלקל אותה

³² שו"ע ונו"כ שם ד

³³ שו"ע ונו"כ שם ו שכתב, שכר בהמה סתם אינו נושא אלא משקל הידוע במדינה לאותה בהמה ואע"פ שבגמ' כתבו שם שיעור ידוע לקצת בהמות רבינו לא כתבו לפי שכל הארצות אינם שוות, באר הגולה שם ט, ונראה דה"ה בשאר דברים, ואם שינה ממנהג המקום ה"ז כשנוי מתנאי השכירות כאילו התנה עמו, ולא הבאתי כאן פרטי דיני רכיבה ומשאוי בהמה המבוארים בשו"ע, שבזמננו אינו מצוי וגם נשתנו התנאים, וכתבתי כללי ההלכה כדי ללמוד לשאר דברים המצויים.

³⁴ שו"ע ונו"כ שם ה לבוש וסמ"ע יא

³⁵ אבל אם השוכר בא למשכיר ואמר ששוכרה למשקל כזה והוסיף, תליא בפלוגתא המבואר בסעיף א' בהג"ה. נתי"מ שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואינה יכולה לסבול, לפיכך אם הוסיף עליה חלק שלשים ממה שפסק ומתה חייב, פחות מכאן פטור אבל נותן הוא שכר התוספות.

שברה סתם אינו נושא אלא משקל הידוע במדינה לאותה בהמה³⁶. ואם הוסיף חלק משלשים, כגון שדרכה לשאת שלשים וטען עליה שלשים ואחד, ומתה או נשברה, חייב.

דף פ:

ז. קב לכתף אדריב לעריבה נור לספינה שלשת כורים לבורני גדולה אמר מר קב לכתף ... הוא סבור חולשא הוא דנקיט ליה

הכתף כלומר סבל³⁷ שסיכם על משקל מסוים והוסיף לו הבעל בית וטענו יותר ממשאו שלוש או יותר³⁸ והזק במשא זה, בעל הבית חייב בנוקזיו מדינא דגרמי, אף על פי שהוא בן דעת והרגיש בכובד המשא כשהטעינו, אמרינן³⁹ הוא סבר שהולשה תקפה אותו ולא ידע שזה הטעינו יותר ממשאו ועל כן לא השליכו, לפיכך חייב המטעין, אך אינו חייב

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ו

³⁷ שו"ע ונו"כ שם ז

³⁸ מ"ש שהוסיף על משאו קב אחד, הוא ע"פ הברייתא שם [ב"מ] דף (ס') [פ'] ריש ע"ב], ופירש רש"י שם [ד"ה קב] דשיעור משא כתף בימיהן הוא ל' קבים, וממילא התוספת לחייב עליה באונסין הוא קב. ומפורש שם בגמרא דחכמים שיערו בכל דבר דהיינו בכתף ובחמור ובגמל ובספינה לחייב באונסין בהוספה אחד מל' שלא מדעת הנשכר, ומינה יש ללמוד לכל זמן וזמן דאם יוסיף השוכר חלק אחד מל' כפי המנהג להטעין שחייב באונסין. סמ"ע שם יב

³⁹ לא אמרינן הרי הוא פשע בעצמו שהיה לו להשליכו ממנו כשהרגיש שהוא כבד ממנו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בתשלום צער רפוי שבת ובושת⁴⁰. אולם אם הוזק מיד בעת שהטעין את המשא עליו י"א שחייב גם בארבעת דברים אלו⁴¹ ויש פוטרם⁴².

ח. כור לספינה ... סתם ספינות בת תלתין כורין

השוכר את הספינה⁴³ או כל אמצעי תובלה אחר⁴⁴ והוסיף על משאה אחד משלשים שדרכה לשאת וטבעה, חייב השוכר לשלם דמיה.

לפיכך השוכר⁴⁵ מכונית לנוסע אחד או שנים אסור לשוכר להוסיף, וכן כשכר נהג ליקחנו וכ"ש שאינו יכול לתבוע שיעצור באמצע הדרך ליקח נוסע כשלא דובר על כך. וכל זה כשהתנו בפירוש, אבל בשוכר רכב סתם או שוכר נהג שדרך להוסיף נוסעים מבלי תוספת שכר, מסתבר שא"צ להוסיף על שכרו.

ט. כל האומנין שומרי שכר הזן וכולן שאמרו טול את שלך

והבא מעות שומר חנם

⁴⁰ בקצוה"ח שם ב הביא ששיטה מקובצת (ד"ה אי דלא) בשם הרמב"ן (בחי' ד"ה הא דאמרי') ז"ל, תמהני וכי שומר הוא על גופו שישלם לו, ואי בשוכר עבד מחבירו אף הוא פטור מפשיעה, וא"ת שנוקי אדם הם תימה הוא דהא לאו מכחו אתי ליה נזק ואפילו הטעינו הוא. ועיין ב"י (סעיף ח') שהביא קושיא זו בשם הריב"ן והניח בצ"ע. אבל בשיטה שם (ד"ה וכתב הריטב"א) י"ל מפני שהוא גרם לו הטעות שהיה סבור שאמר לו אמת, וכיון שעל פיו ועל סמך שלו ניוזק הרי זה גיריה כמראה דינר לשולחני ואמר לו שהוא יפה ונמצא שאינו יפה (ב"ק צט, ב), וכן כל כיוצא בזה עכ"ל בשם הריטב"א (החדשים שם). וזה נראה מעמא דהרמ"ה שהובא בטור (שם) ז"ל, ומסתברא דלא יהיב ליה אלא נזק בלבד אבל ארבעה דברים לא מיחייב אלא היכא דאזקיה בידים עכ"ל. והיינו משום דכיון דזה אינו נזק בידים אלא משום דינא דגרמי ולא מיחייב בדינא דגרמי אלא בנזק ולא בדי' דברים.

⁴¹ קצוה"ח שם שבזה ממש מזיקין בידים

⁴² נתיב"מ שם ג דמכל מקום לא הוי רק כממונו שהזיקו דפטור מד' דברים, ואף שע"י גרמא שלו בא לו שהטעהו, מ"מ לא הוי רק גורם דפטור מד' דברים.

⁴³ שו"ע ונו"כ שיא א

⁴⁴ סמ"ע שח יב

⁴⁵ פתחי חושן חלק ד פרק ב הערה כג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אומן המקבל⁴⁶ חפץ לתקנו⁴⁷, נעשה עליו שומר שכר, ואינו פטור אלא באונסים, אלא שיש אומרים⁴⁸ דהיינו דוקא כשמקבל לתקנו בביתו, ודוקא בקבלנות⁴⁹, ויש סוברים⁵⁰ שגם בשכיר יום בבית בעל החפץ⁵¹, והסכמת רוב הפוסקים⁵² שאפילו שילם לו כל שכרו מראש, דינו כשומר שכר.

אומן שגמר לתקן החפץ⁵³, ואמר לבעל החפץ טול את שלך, אף על פי שהזכיר גם שיביא דמי התיקון, אינו אלא שומר חנם, דכיון שאמר לבעה"ב

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שו א

⁴⁷ והנה כל הפוסקים לא דנו אלא בחפץ הניתן לו לתיקון, ובחפץ שאינו מתקן אלא משתמש בחפץ של בעה"ב לצורך מלאכתו, כגון שמתקן שלחן בבית בעה"ב ומשתמש בפטיש של בעה"ב, אם לפי תנאי השכירות או הקבלנות היה צריך להשתמש בשלו, אלא שבעה"ב השאיל לו, הרי הוא שואל גמור, מיהו כשמתנאי השכירות יכול להשתמש בחפץ של בעה"ב, שואל ודאי לא הוי, אבל ש"ש מסתבר דהוי, פתחי חושן חלק ג פרק א הערה ו

⁴⁸ הב"ח ודייק מדברי רש"י דהמשנה איירי כשמקבלים החפץ לבתיהם, ושייך הטעם דתפיס ליה אאגריה, אבל אומן העושה מלאכה בבית בעה"ב, אין לו דין שומר כלל, ואפילו ש"ח אינו, דהא לא נסתלקו הבעלים משמירתו, כיון שאין האומן רשאי להביא הכלי לביתו, ומפרש כן גם דברי הטור, אמנם מה שהוסיף הטור בקבלנות כתב הב"ח דלאו דוקא, ואפילו מקבל כשכיר יום נעשה ש"ש אם לוקח החפץ לביתו. והפרישה כתב בדעת הטור דדוקא בקבלנות שייך לומר בהיא הנאה שנתנו לו לתקן ולהרויח נעשה ש"ש, אבל שכיר יום לא סמכא דעתיה, שאפשר שלמחר ימסרוהו לאחר, והסמ"ע (בסק"א) הביא מדבריו בפרישה וכתב עוד שסתם קבלן עושה המלאכה בביתו ושייך בו שמירת הכלים מנגבים, משא"כ בשכיר יום דמסתמא עושה המלאכה בבית בעה"ב ואין השמירה עליו. ולכאורה משמע מלשונו גם בטעם זה כמו בטעם הראשון שבא לחלק בין קבלן לשכיר, ולא לחלק בין עושה מלאכה בביתו לבין עושה בבית בעה"ב, אבל בחידושי צמח צדק כתב בדעת הסמ"ע דתרתיה בעי, והיינו דוקא קבלן ודוקא בבית האומן נעשה ש"ש. והמחנ"א (ה' שומרים סימן מא) כתב שדוקא כשעושה מלאכה בביתו נעשה ש"ש, שהואיל ולהנאתו הוא אצלו גמר נפשיה לשמרו, שאם לא ישמרנו מי ישמור, אבל בבית בעה"ב דלאו משום הנאתו נמצא שם, דבלא"ה הוא ברשות בעה"ב, אפילו ש"ח אינו, שהרי לא נסתלקו הבעלים משמירה, ועי' בנה"ג (סימן שו).

⁴⁹ שכיר יום בביתו, לדעת הב"ח והשי"ך והמחנ"א הוי ש"ש, דלא כסמ"ע הנזכר

⁵⁰ השי"ך (סק"א) כתב שאפילו שכיר יום ואפילו בבית בעה"ב דינו כש"ש, ומ"ש רש"י ותוס' שעושים המלאכה בביתם, היינו לסוגית הגמרא דבעי לאוקמי מתני' אפילו למ"ד שוכר כש"ח, ואומן שאני דתפיס ליה אאגריה, אבל למאי דקיי"ל להלכה דשוכר כש"ש, נעשה ש"ש משום שזהו שכרו, שמשתכר במה שנותן לו מלאכה, והמשל"מ (פ"י משכירות ה"ג) הסכים לדעת השי"ך, ועי' דברי משפ"ט.

⁵¹ ונלענ"ד דלאו דוקא אומן, דה"ה פועל שכיר העושה מלאכתו של בעה"ב, לדעת השי"ך והמשל"מ דינו כש"ש על הכלים שעושה בהם המלאכה, ואפילו לדעת שאר האחרונים, אפשר שלא פטרו אלא בבית בעה"ב שנמצא שם בקביעות, אבל במקום שאין בעה"ב נמצא שם בקביעות, כגון בשדה או בבית חרושת, לדעת הב"ח והמחנ"א דינם כש"ש, דכיון שאין הבעלים שם ה"ז כנסתלקו משמירה ומוטל עליהם דין שמירה עכ"פ, ומשום שכרם נעשים ש"ש, מיהו לדעת הסמ"ע נראה שפועל שכיר לעולם אינו נעשה ש"ש. פתחי חושן שם ועיי"ש מה שנדחק בשכירים לחרוש שהתבאר לעיל שחייבים רק בפשיעה

⁵² פ"ת שם א

⁵³ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שגמרו⁵⁴ לא נתרצה להיות עוד שומר שכר עליו. אבל אם אמר לו הבא מעות וטול את שלך נשאר שומר שכר שמכיון שגילה דעתו שרוצה לעכבו עד שיביא לו שכרו, הרי נהנה במה שמחזיק החפץ אצלו. ואם אמר טול את שלך ואיני רוצה לשמור עוד, דעת הרבה פוסקים⁵⁵ שאפילו שומר חנם אינו. ואם אמר לו בתחלה כשקיבלו שביום זה יהיה מוכן ויבא לקבלו, יש לדון שדינו כאומר גמרתיו⁵⁶.

אף אם עבר זמן מרובה ולא בא הבעלים לקבל החפץ, אם לא הודיעו שגמר עדיין שומר שכר הוא, וגם בזמננו משצוי שנותנים לאומן כלי לתקנו ועובר זמן רב, שמתוך שכחה או אונס אינם באים לקבלם, הרי הם שומרי שכר.

בעלי אומנות שתולים שלט בחנותם שכל חפץ שלא נדרש עד זמן מסוים אינו באחריותו, ויש להסתפק אם שלט מועיל כהודעה⁵⁷, שמא לא ראהו בעל החפץ, ואף אם ראהו יש לעיין אם מועיל⁵⁸.

אולם כל זה אינו מועיל אלא לפטור האומן מחיובי שמירה, אבל מסתבר שאין בתנאי כזה להתיר לאומן ליקח החפץ לעצמו, אא"כ יודיע (או בשלט באופן הבולט) שבאם לא יבא לקבל החפץ הרי מעכשיו מתיר לו לעשות בו כבשלו⁵⁹.

⁵⁴ בתשב"ץ (ח"ב טור ב סימן כד) מדייק מדברי הפוסקים דמה שאמרו שאם אמר אומן גמרתיו פסק מלהיות ש"ש, היינו דוקא כשהיה ביד הבעלים ליקח החפץ ולא לקחו, אבל אם אינו יכול, כגון שהוא כלי גדול וצריך לשכור פועלים והלך לשכור, או שלא היה יכול לקחתו מפתח לסמים, אף על פי שאומר גמרתיו וידע הבעלים שגמר, עדיין ש"ש הוא

⁵⁵ רמ"א שם ובפירוש הסמ"ע (סק"ד) שאם אמר הבא מעות וטול את שלך ואיני שומרו עוד, נשאר ש"ש, דסוף סוף תלה עיכוב החפץ בהבאת המעות, והסכים בנח"מ (סק"ב) לדעתו, עיין שם, ובחידושי צמח צדק מצדד לומר שאם אמר לו בפירוש הבא מעות ואם תאחר מלהביא תוך יום או יומיים איני רוצה לשמרו עוד, אפשר שנפטר בכך לאחר שעבר הזמן ולא הביא, דמה שאמרו שדינו כש"ש משום דתפיס ליה אאגריה, היינו דוקא בזמן שדרך בני אדם להתעכב מלשלם, וזה רוצה לעכב החפץ, נעשה ש"ש, אבל יותר מדרך בני אדם אינו חייב לשמרו, וכיון שאמר בפירוש שאינו רוצה לשמרו נפטר, ומ"מ נשאר בצ"ע, שמדברי התוספתא משמע שכל שתופסו על שכרו הוי ש"ש בעל כרחו. ואם כבר קיבל שכרו, משמע מדברי הש"ך (סק"ב) שבטול את שלך אפילו ש"ה אינו.

⁵⁶ ובמחנ"א (הלכות שומרים סימן כג) מצדד לומר שאפילו לא אמר לו גמרתיו, אם ידעו הבעלים שגמר, הו"ל כאילו הודיעו, עיין שם באריכות. וכתב בכנה"ג (סימן שו הגה"ט אות ו) בשם מהרש"ך שאפילו כבר קיבל הבגד מן האומן אלא שהוברר שלא גמרו כראוי והחזירו לאומן, דינו כש"ש.

⁵⁷ עיי' שו"ת מהרש"ם ח"ו סימן קה שדן אם סמכינן אכתיבה

⁵⁸ שהרי בודאי בשעת מסירת החפץ בדעתו לקבלו ואם שכח אח"כ איך נפקע בעלותו, ואפשר שמכיון שנתרצה לתנאי זה, ה"ז כאילו מעכשיו מוסרו על דעת תנאי זה,

⁵⁹ אמנם אם החפץ מפריע לו שאין לו מקום, וגם אין עליו אחריות שמירה, אפשר שיש בזה משום דין אבידה, ויכול למכרו ולהניח המעות, או לדעת הפאת שדך גם להשתמש בהם, ולדברי הצ"צ דלעיל כל שאינו תופסו על שכרו אפשר שאפילו בלא תנאי אינו נעשה שומר בע"כ לזמן מרובה. ובספר ברית יהודה (בהוספות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י. שמור לי ואשמור לך שומר שכר

גם כשאינו נותן לו שכר בממוץ⁶⁰, אלא עושה לו טובה תמורת השמירה⁶¹, דינו כשומר שכר, וכן אם אמר לו שמור לי עבור טובה שעשיתי לך.

לפיכך האומר לחבירו⁶² שמור לי ואשמור לך, שניהם שומרי שכר זה לזה, אפילו אינם מקבלים שכר⁶³, וכן האומר שמור לי ואשאל לך הפיץ, דין השומר כשומר שכר.

יא. שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם

שבסוף הספר במהדורא שניה) כתב שלמ"ד אומן קונה בשבח כלי אפשר שאם מתאחר בעל הכלי מלקבלו יכול לתבוע שכר יותר, ואין בזה משום רבית, וכ"ש כשמתנה על כך בפירוש ואינו קובע מחיר המלאכה עיין שם, ונראה עוד שיכול להתנות שאם לא יבא לקבל הכלי לזמן פלוני ישלם לו גם שכר שמירה, ואפשר שאף אם לא התנה תחלה, אם החפץ תופס אצלו מקום ה"ז כדר בחצר חבירו שלא מדעתו ויכול לתבוע גם שכירות המקום, וצ"ע, ועכ"פ אם מתנה בפירוש כל תנאי שבממוץ קיים. פתחי חושן חלק ג פרק כז הערה כד ערוה"ש שג ג

⁶¹ ומצינו בגבאי הקהל שיש אומרים שדינו כש"ש משום הנאת כבוד. אבל בכנה"ג (סימן רצא אות ב) משמע שגבאי הקהל אינו כש"ש, משום שבשומר צריך דוקא הנאת ממוץ, וכ"כ בשו"ת בעי חיי (חו"מ ח"א סימן ריז), ועיי' להלן (סעיף יב). ועיי' שו"ת אבנ"ז (או"ח סימן שכו) שדן אם החזקת טובה נחשב כשכר, ועיי' ש"ך (סימן שו סק"ז) אם טובת הנאה נחשב כשכר.

⁶² שו"ע ונו"כ שהו

⁶³ שמה ששומר לו או משאל לו תמורת השמירה, זהו שכרו, ואין נ"מ אם שומרים זה לזה באותו זמן או בזמנים חלוקים, כמבואר בשו"ע שם, וכן בהשאלני ואשאל לך דינם כשוכרים זה לזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אין השומר⁶⁴ מתחייב אלא כשביקשו בעל החפץ⁶⁵ לשמור, והוא יקבל עליו לשמור, ואף אם אמר לו הנח לפני⁶⁶, הרי זה כקיבל לשמור⁶⁷, אבל אם אמר הנח לפניך אינו נעשה שומר⁶⁸.

אמר לו הנח סתם, אין זה קבלת שמירה, ואם יודע שהבעלים עומד לילך משם, יש אומרים⁶⁹ שנעשה שומר.

יב. הלוחו על המשכון שומר שכר

⁶⁴ שו"ע ונו"כ רצא ב

⁶⁵ מחנה אפרים (ה' שומרים סימן א) בשם המכילתא, וכ"כ בנה"מ (סימן רצא סק"ב) בשם כמה ראשונים. וכתב עוד שאם הוא במקום שמסתמא צריך שמירה, כשנותן לידו או מכניס לביתו מסתמא כונתו שישמור לו (במבי"ט ח"א סימן רצא מצדד לומר שכל שנתן לידו, אפילו בסתם נעשה שומר. ובשו"ת קול בן לוי סימן צ כתב שמדברי הריב"ש סימן קע לא משמע כן), וכתב עוד המחנ"א (שם) שכל שמוכח שנתכוין לשמירה א"צ שיוכיר לשון שמירה, כגון שאמר תפוס לי חפץ זה עד שאחזור דודאי כונתו לשמירה, דמי ישמרנו. ובערוה"ש כתב שאם הזכיר השומר לשון קבלת שמירה א"צ שיוכיר המפקיד, והוא שומר גמור.

ונראה שהמשאל ביתו לאחר והוא עוזב את הבית, מסתבר שהשואל נעשה שומר על כל חפצי הבית, אפילו לא השאלים לו. ואם קיבל השואל שמירה על חפצי הבית, אה"נ שנעשה ש"ש משום ההיא הנאה.

ונסתפקתי בשנים שעומדים לעבור בקורת מכס והאחד יכול להעביר הסחורה ברשות, ומסר לו חבירו חפץ שיעבירו, אם נעשה גם שומר על החפץ, וצ"ע למעשה. ובנה"מ (סק"ב) כתב שמעשה בא לידו שנתן אחד לחבירו ברעש מלחמה להניחו במטמון שבקרקע ביתו, ואחר כלות הרעש הוציא הנפקד את שלו והודיע למפקיד שיוציא גם את שלו, ואח"כ נגנב הפקדון, ופסק שאפילו שבועה אינו חייב, שלא נעשה שומר כלל כיון שלא אמר לו שמור לי, והמקום א"צ שמירת בעלים, ולא מוכח מענינו שנתכוין לשמירה. פתחי חושן שם פרק ב הערה מט

⁶⁶ הט"ז מדויק מדברי הרא"ש שדוקא כשאמר הנח לפני, אבל הנח כאן, הוי כהנח סתם.

⁶⁷ כתב בש"ך (סק"ד) בשם המ"מ (פ"ב מה' שכירות ה"ח) שלדעת האומרים ששומר אינו מתחייב אלא בקנין צריך לומר שהניחם לפניו בסימטא בתוך ד' אמותיו, וכ"ש כשהניחם בחצירו, אלא שבגמ' משמע דאיירי בשוק

⁶⁸ וכתב בקצה"ח (סק"ב) דכל שאינו שומר אינו חייב בדיני שליחות יד שלא נאמרו רק בשומרים, ומ"מ חייב כדיון גנב וגזלן, כמבואר בפרק ה (סעיף ב), אלא שצ"ע דא"כ אף בלא אמר הנח לפניך חייב בזה. ומשמע בש"ך (סק"ו) ובנה"מ (סק"ו) שבאומר הנח לפניך, אפילו הסכים עמו מתחלה שישמור לו, ואפילו הבטיח לו שכר על השמירה, כיון שבשעת הבאת החפץ אמר לו הנח לפניך, הרי כאילו חזר בו מהשמירה, וצ"ע בזה. ונראה שתלוי לפי הענין

⁶⁹ סמ"ע (שם סק"ה), ומפרש כן דברי הרא"ש בתשובה, דכיון שידוע שהמפקיד הולך, ולא יוכל לשמור חפצו, ודאי מה שאמר לו הנח הוי כקיבל לשמור, ונראה שהסכים עמו הש"ך (סק"ז) והנה"מ (סק"ח שם). ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המלוה על המשכון, בין שמשכנו בשעת הלואה ובין שלא בשעת הלואה⁷⁰, יש אומרים⁷¹ שדינו כשומר שבר⁷² על המשכון⁷³, ולשיטה זו אם נאבד המשכון או נגנב, אם המשכון שוה כדמי החוב אין לאחד על חבירו כלום, ואם שוה פחות מדמי החוב משלם הלוח היתרון, ואם שוה יותר מהחוב מחזיר המלוה היתרון.

ויש אומרים⁷⁴ שאין דינו אלא כשומר חנם⁷⁵ על המשכון, ולכן כשנגנב או נאבד אף על פי ששוה יותר מהחוב אינו צריך להחזיר ללוח היתרון, אבל מה ששוה המשכון כנגד החוב הפסיד ואינו יכול לגבות מן הלוח⁷⁶.

⁷⁰ עיין ש"ך סימן עב סוף סק"ט ובסימן צו סק"ה שאם משכנו שלא ברשות חייב אף באונסין (וכתב באמרי ברוך בשם הריטב"א שאם נאנס חייב כשעת לקיחת המשכון), ובקצה"ח סימן עב סוף סק"ג ובסימן צו סק"ח כתב שאין דינו כגזלן, שהרי נמלו בחובו, ומה שחייב באונסין אינו אלא משום דמסתמא ע"ד כן נמלו שאם יאבד יאבדו מעותיו, והיינו דוקא כנגד מעותיו, אבל שלא כנגד מעותיו פטור מאונסין, ודלא כדמשמע מדברי הש"ך. וצ"ע שבש"ע סימן שנט סעיף ו כתב בהדיא שהחומץ משכון שלא ברשות ב"ד, אף על פי שחייב לו ה"ז גזלן, ואצ"ל אם נכנס לבית חבירו ומשכנו (עי' ש"ך שם שדן אם נפסל לעדות, ועי' שו"ת שב"י ח"א סימן קנב), שוב ראיתי שבש"ע אחיעזר ח"א סימן כב עמד בזה, עיין שם באריכות, ובאבן האזל פ"ז מה' מלוה שו"ע ונו"כ עב ב

⁷² שנהנה מפרוטה דרב יוסף, והיינו שבשעה שעוסק במצות הלואה ופטור באותה שעה מלתת פרוטה לעני, בההיא הנאה נעשה ש"ש, ודעת כמה פוסקים דלאו משום פרוטה דשעת הלואה הוא אלא משום שעת שימור וניעור, והיינו בשעה שטורח בשמירת המשכון פטור מלתת פרוטה לעני מדין עוסק במצוה, עי' ש"ך סק"י ובנה"מ סק"ז

⁷³ ומבואר בפוסקים שהמלוה דינו כשומר וצריך לעסוק בשמירת המשכון כדין כל שומר בפקדון, והיינו בשיטתו וניעור וכיוצא בזה כמו שנתבאר בסימן רסז גבי אבידה ובסימן רצב גבי פקדון (וכשמשמש במשכון לצורך שמירתו, נראה שגם מותר ליהנות בעת ההשתמשות, באופנים שמותר באבידה ובפקדון, ואין בזה משום רבית, כיון שאינו נהנה מן הלוח אלא משום צורך המשכון), ומבואר בש"ך סימן עב ס"ק קסז שבזה חמור משכון מפקדון, שבפקדון אם המפקיד בעיר פטור משימור וניעור, שיבא המפקיד עצמו ויקחנו לשמחו ולנערו, אבל במשכון לא יתן לו המלוה. ובערוה"ש סוף סימן רצב כתב שגם לבא לבית המלוה ולנערו שם אינו יכול, שהמלוה יקפיד עליו.

⁷⁴ רמ"א שם ולמעשה סיים הרמ"א שמספיקא לא מפקינן ממונא, ועי' ש"ך ובאחרונים שם לענין מענת קים לי. ⁷⁵ לדעת כמה פוסקים דהלכה כרבה דלית ליה דין פרוטה דרב יוסף, ודעת הש"ך ס"ק יז שאפילו להפוסקים כרבה, היינו דוקא במשכנו בשעת הלואה, אבל שלא בשעת הלואה, מ"מ קונה מדר' יצחק ונעשה ש"ש משום שיכול לקדש בו אשה, או משום דתפוס ליה אוזוי (בשער המלך פ"ה מה' אישות מסתפק אם מדר' יצחק קונה שיהא חשוב לכם לענין לולב ביום טוב ראשון, ועי' אורח"ח סימן תרמט סעיף ד ובהגהות מהרש"ם שם, ובאמרי בינה סוף חלק או"ח אות יג).

⁷⁶ אף על פי ששומר חנם פטור מגניבה ואבידה, כתבו הסמ"ע והש"ך בשם התוס' דהוי כאילו התנה בפירוש שאם יגנב או יאבד יפסיד חובו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לדעת האומרים שדינו כשומר חנם, אף בהלווה פירות הדין כן⁷⁷, אבל בהלוואה על צד ריוח⁷⁸, לכו"ע דינו כשומר שכר על כל המשכון, וכן אם משכנו עבור חוב מכירת סחורה, שהמוכר נהנה מכך. ויש אומרים⁷⁹ שהוא הדין במשכון שעשאו אפותיקי מפורש לגבות ממנו דינו כשומר שכר על כל המשכון.

אם פשע המלוה בשמירת המשכון, לכו"ע חייב⁸⁰, ואם התנו בפירוש שאינו מקבל אחריות המשכון, אפילו כשומר חנם אינו, ופטור אפילו מפשיעה⁸¹.

נאנס המשכון, לב' השיטות פטור המלוה⁸², וצריך הלוה לשלם לו עד פרוטה אחרונה, אלא שיש אומרים שאם משכנו שלא בשעת הלוואתו ברשות בית דין, חייב באונסין במה ששזה המשכון כנגד החוב⁸³.

יג. רשאי אדם להשכיר משכונו של עני להיות פוסק והולך עליו מפני שהוא כמשיב אבידה

⁷⁷ ע"י שו"ע סימן עב סעיף ב' ושי"ך שם ס"ק מז' בדעת הרמ"א

⁷⁸ והטעם עפ"י מ"ש התוס' שבהלוואה אינו נעשה ש"ש בהחייא הנאה דתפיס ליה אזווי, שהרי אילו לא הלווה לא היה צריך למשכון, ואינו נהנה בהלוואה, משא"כ באומן נעשה ש"ש שהרי נהנה בשכר מלאכתו, וא"כ גם בהלוואה בריוח הרי נהנה, ושייך שוב הטעם דתפיס ליה אזווי. והתומים כתב שבהלוואה בעיסקא, כיון שמהציתו פקדון ה"ז כשמירה בבעלים, ובערך ש"י האריך בזה, וכתב בשם שו"ת הרח"כ שאם לקח המשכון קודם נתינת המעות, הרי כבר נתחייב המלוה בשמירתו קודם שנתחייב המתעסק בשמירת העיסקא, ואין כאן שמירה בבעלים, ובשו"ת שו"מ מהדו"ג ח"ג סימן מז' כתב דסוגיין דעלמא דלא כהתומים, וע"י ישועות יעקב שם, שו"ת גור ארי' יהודא חו"מ סימן קכה, ובד"ג כלל נד סימן מא', ארחוה"מ כלל מת.

⁷⁹ נה"מ שם ס"ק יא, וביאר בערוה"ש דהיינו שאמר לו שאם לא ישלם עד זמן פלוני יוחלט המשכון, והוי קצת כשלו, ומ"מ סיים שאם נאנס פטור וחייב הלוה לשלם לו.

⁸⁰ רמ"א שם

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם ז' ואם הזיקו חייב, ע"י קצה"ה ונה"מ שם, וע"י חידושי רעק"א סימן שה סעיף ד'

⁸² שו"ע ונו"כ שם שהרי אפילו ש"ש פטור מאונסין, והיינו כשהוברר שנאנס, וע"י בנו"כ שם לענין נאמנות המלוה. ואפילו לסברת התוס' דהוי כאילו התנה שיפסיד חובו, היינו דוקא בגו"א דשכית, אבל באונס דלא שכית לא קיבל עליו. וכתב בשו"ת מהר"ם שיק חו"מ סימן מח' שלפי טעם זה ה"ה בגניבה באונס, אף לדעת האומרים שש"ש דעלמא חייב, כמ"ש בסימן שג' סעיף ב', במשכון שאינו מדין ש"ש ממש, אלא משום דהוי כאילו התנה, על גניבה באונס לא התנה ופטור, עיי' שם.

⁸³ ש"ך שם סק"ט לדעת רש"י שבע"ה קונה משכון מדר"י להתחייב באונסין, והאריך להוכיח שכן דעת עוד פוסקים, ומ"מ אינו קונה רק כנגד מעותיו, ועוד כתב לחלק בין משכנו מחמת שאין לו לשלם, שאז נקנה לו כאילו מכרו בחובו, אבל כשיש לו לשלם אינו קונה. וע"י קצה"ה סק"כ שהביא מחלוקת המשל"מ ומהריט"ן בדין משכנו הלוה מדעתו שלא בשעת הלוואה אם קונה מדר"י. ובנה"מ מחלק בין משכנו בזמן שהיה יכול למשכנו גם עפ"י ב"ד, כגון שהגיע הזמן או שהוא מבזבז נכסיו, שאז נקנה לו, אבל כשממשכנו בזמן שלא היה יכול למשכנו עפ"י ב"ד אינו קונה המשכון.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור⁸⁴ לכתחלה⁸⁵ להשתמש במשכון אפילו על דעת לשלם שכר, אלא אם כן הלוח עני והמשכון שכרו מרובה ופחתו מועט כגון כלי עבודה, מותר להשכירו לאחרים אפילו שלא מדעת הלוח, ולנכות דמי השכירות מחובו, משום שהוא כמשיב אבידה, שבודאי ניהא ליה ללוח שישכירנו ויפחת חובו. אבל הוא עצמו יש אוסרים להשתמש בו אפילו על דעת לנכות השכירות מהחוב משום חשדא⁸⁶.

יד. שומר ניצד משלם... כשומר שכר

כבר התבאר במסכת בב"ק דף מה: ודרף נז: שהשוכר, והוא המשלם שכר עבור השימוש בחפץ⁸⁷, או כל שנהנה בעל החפץ מן השואל⁸⁸, חייב גם בשמירת החפץ, אלא שדינו כשומר שכר, ופטור גם כן במתה מחמת מלאכה. אולם השוכר לאחר זמן השכירות, דינו כשומר הנם⁸⁹.

טו. אמר לו שואל שלח ושלחה ומתה חייב

שלח המשאיל⁹⁰ החפץ ביד שליח, אף על פי שהוא בנו או שכירו של שואל, כל שלא הגיע לרשות השואל, אינו חייב בשמירתו, עשה השואל שליח

⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם א

⁸⁵ ואף על פי שאין כאן איסור רבית, איסור שואל שלא מדעת יש כאן, והרי אפילו בדעתו לשלם שכר יש לו דין גזלן

⁸⁶ ועי' בנו"כ שם. ומשמע בסמ"ע סימן עג ס"ק מג שאם התנה בפני ב"ד מומחים מותר אף הוא עצמו להשתמש בו, ועי' בט"ו שם שכתב שאפילו בפני ב' סגי. ובהגהות הכ"צ שם כתב דאף בפני ב"ד מומחים לא מהני להתיר להשתמש בעצמו, שעדיין יש חשד שיחשדוהו שיעובד יותר מדאי, משא"כ כשהתנה עם הלוח עצמו הרי ידע ומחיל, וכן כשמשכירו לאחרים, המלוח עצמו משגיח שלא יתקלקל.

⁸⁷ שו"ע ונו"כ שו"א, שהיב בפשיעה ובגניבה ואבידה ופטור מאונסין, וכתב הסמ"ע (שם סק"א) דאע"פ שמשלם שכר השימוש, במה שנהנה מן החפץ נעשה ש"ש, אלא שמכיון שאין כל הנאה שלו כשואל, פטור מאונסין. ⁸⁸ בקצה"ח (סימן שמ סק"ה), כתב שאפילו בשכר פחות משהו פרוטה דינו כשוכר דסוף סוף אין כל הנאה שלו, ובמנחת פתים מפקפק בזה, דאפשר דפחות מש"פ לאו הנאה היא כלל, ועוד שבכל שואל אין כל הנאה שלו ממש, שהרי חייב במוזנותיה, אלא דלא בעינן כל הנאה כי אם רוב הנאה, וכמ"ש בגמרא, ובפחות מש"פ אכתי רוב הנאה של שואל, עיין שם, ובמנ"ח מדייק גם מדברי הש"ך שסובר שבפחות מש"פ עדיין שואל הוא, ועדיין צ"ע וכי בעוד הצי פרוטה חדל מלהיות רוב. ועי' פרק ט (הערה נט), ועי' שו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא).

⁸⁹ עי' מחנ"א (ה' שומרים סימן כג) שדן בשוכר שידע הבעלים שגמר המלאכה, אם נפטר מחיובי שוכר, או צריך שיאמר לו השוכר גמרת, דומיא דאומן ⁹⁰ שו"ע ונו"כ שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

משהגיע ליד השליח נתחייב השואל, ואם אמר לו השואל לשלוח ביד פלוני, או שהסכים לכך, משהגיע החפץ ליד השליח מתחייב השואל⁹¹,

ואם השליח הוא⁹² עבד כנעני של משאיל⁹³, אף באופן זה פטור,

טז. וכן בשעה שמחזירה... לאחר ימי שאילתה פטור

השומר שהחזיר⁹⁴ הפקדון ביד שלוחו אינו נפטר מאחריות כל זמן שלא הגיע ליד המפקיד.

שלח המפקיד⁹⁵ לקבל פקדונו, מיד⁹⁶ כשמסר הפקדון ליד השליח נפטר מאחריות⁹⁷, אבל אם לא אמר לו שימסרו לשליח, אלא גילה דעתו שאם

⁹¹ בערוה"ש מצדד לומר שמיד כשהוציאה השליח מרשות בעלים, אף על פי שלא משכה לרשותו חייב השואל, עיין שם בטעמו, וסיים בצ"ע לדינא, וכתב בנה"מ (ס"ק יא) בשם הר"ן שהקשה איך נעשה שלוחו של שואל כדיבור או בהסכמה, ותירץ דנעשה כאילו אמר למשאיל אמור לשליח בשמי שיביאם אלי, וכיון שהסכים לכך נעשה השליח כשלוחו של שואל, ועוד תירץ שמתחייב מדין ערב, והסביר הנה"מ שעל פיו נסתלק הבעלים משמירתו, אלא שמדין ערב לא היה מתחייב אלא בגו"א דשייך בהם שמירה, אבל לא באונסין שאף הבעלים לא היה יכול לשמרו, אלא שמ"מ כיון שמתחייב כדין שומר מדין ערב, חייב גם בדיני שואל מכה אמירתו (וצ"ע בדברי הנה"מ שפתח בדין גו"א וסיים בדין שומר הנם). ועי' דברי חיים (דיני העושה שליח סימן ב) מ"ש בדין שליחות בעל המזון, ובשבילי דוד (סימן קכא). וכתב הנה"מ שיש נ"מ בין שני תירוצי הר"ן, שלטעם הראשון נעשה שלוחו של שואל, וממילא אין המשאיל יכול לחזור בו, אבל לתירוץ שני שמדין ערב הוא, יכול המשאיל לחזור. ועוד נ"מ שלתירוץ הראשון אינו מועיל אלא כשהשליח הוא בר שליחות, ואילו לתירוץ שני מתחייב מדין ערב גם כשהשליח הוא חש"ו, ומשמע שגם כשמסר לחש"ו יש דין ערב.

⁹² שו"ע ונו"כ שם ו

⁹³ ד עבד כיד רבו, וכאילו לא יצא עדיין מרשות משאיל. ובמהנ"א (ה' שלוחין סימן ה) משמע דה"ה ביד קמן ומי שאינו בר שליחות לא מיקרי יצא מרשות משאיל, והקשה מ"ש ממלוה שאמר שלח ביד פלוני, שאפילו הוא קמן נפטר הלוח (כמבואר סימן קכא סעיף א). ותירץ דשאני שואל בחיוב אונסין שאין הוא גורם, שגם אילו לא שלחו היה בא האונס. ולפי דבריו בשאר חיובי שומרים חייב השואל.

⁹⁴ שו"ע ונו"כ רצג ד

⁹⁵ שו"ע ונו"כ קפח ג

⁹⁶ כתב הרמ"א (סימן שמ סעיף ה), אם אמר לו שלח ועד שלא הספיק לשלוח מת (המשאיל), לא ישלח, דהא נפל קמי יתמי, ואם שלח, ספק אם חייב באחריותו, ועי' פת"ח (ח"א) דיני הלואה (פרק ה סעיף כז) שהביא מחלוקת הפוסקים בזה, ומדברי הגר"א (שם) משמע שדעת רוב הפוסקים שאינו נפטר מאחריות, וכתב בערוה"ש (שם) ששואל לאחר ימי שאלתה, אף על פי שדינו כש"ש, אינו חייב כלפי היורשים כש"ש, שעיקר הטעם שלאחר השאלה דינו כש"ש הוא משום הואיל ונהנה מהנה, וכאן הרי המשאיל שהוא נהנה צוה לשלחו וסילק הנאתו ואחריותו, ואילו מהיורשים לא נהנה שיתחייב כלפיהם, אבל כשלא צוה לשלוח חייב כש"ש אף כלפי היורשים, כיון שכבר נתחייב כלפי אביהם, עיין שם. ועי' דברי משפ"ט (סימן קכ סק"א וסימן קכב סק"א).

⁹⁷ אע"פ שהוא קמן, וכתב הסמ"ע (סק"ט) דכשאמר לו שלח לי ע"י פלוני, אף על פי שאפשר שלא ידע הבעלים שהוא קמן, פטור, הואיל וקיים מאמרו,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ירצה ישלחנו בידו, חייב באחריות, ומ"מ אינו יכול לחזור וליטלו מיד השליח⁹⁸.

גם בהשאלה אם אמר לו המשאיל⁹⁹ להחזירה על ידי שליח, מיד כשבא ליד שליח נפטר מאחריות.

משכלה זמן השאלה שקבעו¹⁰⁰, אף על פי שהחפיץ עדיין ברשות שואל, אינו חייב באונסין, אבל יש לו דין שומר שכר על החפיץ¹⁰¹. אבל תוך הזמן, אף על פי שהפסיק מלהשתמש בו, חייב באונסין עד שיחזירו לרשות משאיל¹⁰².

לא קבעו זמן לשאלה אינו נפטר מאחריות¹⁰³ עד שיחזירו לרשות משאיל, ואם הודיע למשאיל שאינו צריך עוד לחפץ, יש אומרים¹⁰⁴ שנפטר מאחריות. שאלו למלאכה מסוימת וגמרה, ונאנס קודם שהודיע לבעלים, יש להסתפק אם חייב.

החזירה השואל¹⁰⁵ ע"י אחר שלא מדעת משאיל, והוא תוך הזמן, אינו נפטר מאחריות עד שיגיע לרשות משאיל, ויש אומרים¹⁰⁶ שאף אם החזיר לאשת המשאיל אינו נפטר אלא אם כן היא נושאת ונותנת בתוך הבית¹⁰⁷.

⁹⁸ שו"ע ונו"כ קבה ב ורצנ ד דכיון שגילה דעתו שחפיץ בהחזרת הפקדון זכות הוא לו שיהא ביד השליח, ומ"מ כיון שלא אמר לו בפירוש לשלוח בידו חייב באחריות

⁹⁹ שו"ע ונו"כ שמא ה

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ שמג א ושם ה

¹⁰¹ כיון שנהנה ממנו בזמן השאלה, תיקנו שיהא עליו כש"ש כל זמן שהוא ברשותו. ונראה שאסור לחזור ולהשתמש בו, וכתב במנ"ח (מצוה ס אות ח) שאם השתמש בו הו"ל שולח יד, וכתב בדברי חיים (דיני מכירה סימן כ) בדעת הב"י שאם לא נשתמש השואל בחפיץ, אף על פי שבתוך זמן השאלה חייב באונסין, מ"מ לאחר הזמן אין דינו כש"ש כשאר שואל, דלא שייך ביה הטעם כיון דנהנה מהנה, עיין שם.

¹⁰² במחנ"א (ה' שאלה סימן ז) כתב בדעת הג"י שהשואל יכול לחזור תוך הזמן, שהקנין והזמן הם לטובתו, וכשחוזר ואומר שאינו רוצה עוד להשתמש בו פסק מלהיות שואל, אבל הרא"ה סובר שאינו יכול לחזור בו אפילו בטול את שלך, ומ"מ אם החזירו לרשות בעלים, אפילו בע"כ נפטר מאחריות, ועי' דברי משפ"ט (סימן עד סק"ב) שהאריך להסביר שיטות הפוסקים והעלה להוכיח כדעת הרא"ה, ועי' חו"א (ב"ק סימן כג).

¹⁰³ נה"מ (סימן שמא סק"א).

¹⁰⁴ מחנ"א (ה' שאלה סימן ז), כיון שלא קבע לו זמן, מיד כשהודיעו בלתי שאלתו, אבל בקבע לו זמן, אף על פי שיכול להחזירו תוך זמנו, כל זמן שלא החזירו ממש אינו נפטר מאונסין, ואפילו אמר לו שאינו צריך עוד לחפיץ, אינו נפטר בכך. והסביר המחנ"א הטעם שכל זמן שלא החזירו יכול השואל לחזור מדיבורו ולהשתמש בו עד סוף הזמן שקבע מתחלה, ולא חזרה לרשות משאיל. ומשמע שבלא קבע זמן והודיעו שאינו צריך עוד, הו"ל ככלתה שאלתו ושוב אינו יכול לחזור ולהשתמש בו.

¹⁰⁵ שו"ע ונוכש מ שם

¹⁰⁶ רמ"א שם

¹⁰⁷ נה"מ (שם ס"ק יג), דכיון שהיא נו"נ ה"ז כאילו קנה חפיץ דקיי"ל שמקחה קיים, וה"נ קבלה מיד השואל ופטרדה אותו מחיוביו. אבל אם אינה נו"נ, נהי דאינו נפטר מדין חזרה, מ"מ דינו כשומר שמסר לאשתו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

